

Sanja Vulić

Kajkavski govori podravskih Hrvata u Mađarskoj

Poznato je da se podravski Hrvati koji žive u mađarskom dijelu Podravine prema govoru dijele u dvije veće podskupine: kajkavsku i štokavsku. Svi mjesni govori kajkavske podskupine pripadaju grupi podravskih govora križevačko-podravskoga dijalekta kajkavskoga narječja (prema klasifikaciji dijalektologa Stjepana Ivšića). Prema geografskom položaju ta se podskupina dijeli na dvije grane. Prvu sačinjavaju sela smještena sjeverno od Pitomače u Hrvatskoj. To su sela Bobovec, Rasinja, Izvar, Belovar/Belvar, Dvorišće, Brežnica, Taranj, Haromfa i Arač. Drugu granu sačinjavaju sela smještena sjeverno od Virovitice i Slatine u Hrvatskoj, a istočno od mađarskoga grada Barča. To su sela Križevci, Lukovišće, Bojevo i Novo Selo. Pritom valja istaći da je govor Lukovišća donekle pod utjecajem podravskih štokavaca koji žive u njihovoj blizini. Ne smije se zaboraviti ni selo Brlobaš, koje karakterizira tako snažno kajkavsko-štokavsko prožimanje da se može smatrati mješovitim govorom, ali s kajkavskom osnovicom.

O podravskim je Hrvatima objavljen veći broj radova, a ovom prigodom izdvajamo neke od istraživača koji su proučavali kajkavske govore u mađarskom dijelu Podravine.

Govore obiju skupina proučavao je Ivan Brabec, marni istraživač hrvatskih govora u zapadnom dijelu Panonije, poglavito u dijaspori. Brabec u govorima Taranja, Haromfe i Arača ističe refleks dugoga jata koji glasi *ei*, npr. *sreida* (srijeda), 3. os. pz. *treiba* (treba) te dvoglas *ou* tipa *roubec* (rubac), *zbugom* (zbogom), *nouč* (noć).

Među proučavateljima podravskih govora u Mađarskoj ističe se i Ernest Barić koji je ipak najveću pozornost posvetio štokavskim govorima u mađarskom dijelu Podravine. No nije zaboravio ni kajkavce, među kojima je istraživao govore Križevaca, Lukovišća i Novoga Sela te hibridni govor Brlobaša. Barić je u spomenutim kajkavskim govorima, te u govoru Brlobaša proučavao akcentuaciju, refleks jata u leksičkim i gramatičkim morfemima te osnovne suglasničke značajke. Također donosi značajke sklonidbenoga sustava te u manjoj mjeri ostale morfološke značajke. Pri razmatranju onomastičke građe donosi mikrotoponime iz spomenutih kajkavskih podravskih sela.

Govor Lukovišća na terenu je istraživao i hrvatski dijalektolog Antun Šojat. Taj autor donosi dotadašnji pregled istraživanja toga mjesnoga govora. Ističe da je Ernest Barić u svojoj studiji o govoru podravskih Hrvata govor Lukovišća svrstao među kajkavske govore. Nakon provedenoga

vlastitoga istraživanja Šojat zaključuje da je govor Lukovišća u znatnoj mjeri sukladan najistočnijim kajkavskim govorima u hrvatskom dijelu Podravine, tj. govorima Virja, Đurđevca i Podravske Sesveta.

Budući da nisam bila u Lukovišću, neka svoja zapažanja o tom govoru temeljim na zapisima pučkih pripovijesti iz Lukovišća koje je objavio Đuro Franković (Vidi: *Krikus-krakus. Pučke usmene erotične, šaljive, biblijske i životne pripovijetke iz Podravine u Mađarskoj*, Pečuh 1999.). Na temelju jezika tih pučkih pripovijesti, može se zaključiti da u kajkavskom Lukovišću, pod utjecajem obližnjih podravskih štokavskih govora, ponekad je refleks poluglasa *a*. Zanimljiv je u tom smislu primjer *pesoglavac* s dvojakim refleksom poluglasa unutar jedne riječi: prvim *e* i drugim refleksom *a*. Pod štokavskim se utjecajem u govoru Lukovišća, kao kontinuanta prijedloga i prefiksa *vъ*, ponekad realizira samoglasnik *u*, npr. *u peć*, *u postelj*, *uvek*. Promjena *l > lj* ispred *i* svojstvena je mnogim govorima slavonskoga dijalekta štokavskoga narječja, a pod njihovim se utjecajem u mađarskoj Podravini djelomice ostvaruje i u kajkavskom Lukovišću, osobito u glagolskim oblicima, npr. *podeljiti* (podijeliti), *podeljili* (podijelili), *oguljiti* (oguliti). Fonem *h* obično se ili reducira ili zamjenjuje nekim drugim fonemom, npr. *ladnetina* (hladetina). Isto vrijedi i za dočetno *h*, npr. *gra* (grah). Rezultat je štokavskoga utjecaja i promjena *h > v* u primjeru *juha > juva* u govoru Lukovišća, kao i izricanje budućnosti oblicima futura I., npr. *Smislio je da će kobilu oguljiti*. (Smislio je da će kobilu oguliti). Ponekad u tom govoru 3. osoba mn. prezenta glagola *htjeti* ima tipično kajkavski završetak *-o*, npr. *Sad kaj čo?!* (Sad što će?!). U podravskim se kajkavskim govorima čuva stari oblik *postelj* koji pripada i-sklonidbi ženskoga roda, npr. u Lukovišću *imali so jednu postelj* (imali su jednu postelju).

O podravskim kajkavskim govorima u Mađarskoj pisao je i Mijo Lončarić. Taj autor upozorava da su sela koja su smještena sjeverno od naše Pitomače gotove već posve mađarizirana jer još samo pojedini starci u tim selima znaju i govore hrvatski. Također upozorava na štokavske utjecaje u kajkavskom govoru Lukovišća te tom govoru posvećuje najviše pozornosti.

Na kraju možemo zaključiti da, osim govora Lukovišća, kajkavski govori u mađarskom dijelu Podravine uglavnom nisu dovoljno istraženi.

Balog, Vid: *Vox clamantis* iliti kak se na Brežnici prestalo po horvacki meniti, *Kaj*, br. 2.-3., Zagreb, 1994., str. 51.-62.

Barić, Ernest: Govor podravskih Hrvata, u: *Podravski Hrvati*, knj. 2., ur. Živko Mandić, Budimpešta 1990., str. 225.-251.

Brabec, Ivan: Hrvati uz Muru i Dravu te u Vedešinu, *Ljetopis JAZU*, knj. 74., Zagreb, 1970., str. 495.-500.

- Brabec, Ivan: Kajkavci u dijaspori, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, knj. 6., Zagreb, 1982., str. 77.-84.
- Ivšić, Stjepan, Jezik Hrvata kajkavaca, u: Izabrana djela iz slavenske akcentuacije, München, 1971., str. 641.-682.
- Krpan, Stjepan: Hrvati kajkavci u mađarskoj Podravini, *Kaj*, god. XXV., br. 1.-2., Zagreb, 1992., str. 63.-76.
- Lončarević, Juraj: Kod Hrvata u Mađarskoj (II), u: *Unatoč svemu ostati vedar*, Đakovački Selci, 1984., str. 298.-302.
- Lončarić, Mijo: Kajkavština u Mađarskoj, *Kajkavski zbornik*, Zlatar, 1996., str. 35.-43. (isto u zborniku: *Hrvati i Mađari u svjetlu prožimanja kultura i jezika*, ur. Stjepan Blažetin, knj. 2., Pečuh, 1997., str. 198.-219. a uglavnom isto i u Mijo Lončarić: *Kajkaviana & alia*, Zagreb - Čakovec, 2005., str. 159.-177.)
- Šojat, Antun: Glasovne i akcenatske osobine govora u Lukovišću, *Filologija*, knj. 24.-25., Zagreb, 1995., str. 343.-348.
- Vulić, Sanja: Jezik pučkih pripovijesti podravskih Hrvata u Mađarskoj, *Kaj*, god. XXXIII, br. 5, Zagreb, 2000., str. 37-46. (isto, pod naslovom O govoru podravskih Hrvata u Mađarskoj na temelju pučkih pripovijesti, u časopisu *Hrvatska misao*, god. V., br. 18., Sarajevo, siječanj – ožujak 2001., str. 69.-77.)
- Vulić, Sanja: Hrvatski govori u Mađarskoj, *Matica*, br. 1., Zagreb, siječanj 2000., str. 46.-47.
- Vulić, Sanja: Govori Hrvata u Mađarskoj, *Hrvatsko slovo*, god. VII., br. 303., 9. veljače 2001., str. 15.